

Věc C-287/22

**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

3. května 2022

Předkládající soud:

Sąd Okręgowy w Warszawie (Polsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

24. března 2022

Žalobci:

YQ

RJ

Žalovaná:

Getin Noble Bank S.A.

Předmět původního řízení

Určení neplatnosti smlouvy o úvěru z důvodu zahrnutí zakázaných smluvních ujednání a přiznání peněžité částky

Předmět a právní základ předběžné otázky

Výklad čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. 1993, L 95, s. 29; Zvl. vyd. 5/02, s. 288, oprava Úř. věst. 2016, L 303, s. 26); článek 267 SFEU

Předběžná otázka

Brání čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 ve světle zásad efektivity a proporcionality takovému výkladu vnitrostátní právní úpravy nebo vnitrostátní

judikatury, podle nichž může vnitrostátní soud – zejména s ohledem na povinnost spotřebitele vyrovnat se s obchodníkem nebo na dobrou finanční situaci obchodníka – nepřihlédnout k návrhu spotřebitele na vydání předběžného opatření (zajištění žaloby), kterým by soud po dobu řízení pozastavil plnění smlouvy, jež bude pravděpodobně v důsledku odstranění zneužívajících smluvních ujednání prohlášena za neplatnou?

Dovolávaná ustanovení unijního práva

Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. 1993, L 95, s. 29; Zvl. vyd. 5/02, s. 288, oprava Úř. věst. 2016, L 303, s. 26): čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1

Usnesení Soudního dvora Evropské unie (SDEU) ze dne 26. října 2016, Ismael Fernandez Oliva, spojené věci C-568/14 až C-570/14, EU:C:2016:828

Dovolávaná ustanovení vnitrostátního práva

Článek 385¹ ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (zákon ze dne 23. dubna 1964 – Občanský zákoník, Dz.U. z roku 2020, položka 1740, dále jen „občanský zákoník“)

- §1. Ujednání smlouvy uzavřené se spotřebitelem, která nebyla individuálně sjednána, nejsou pro spotřebitele závazná, pokud upravují jeho práva a povinnosti v rozporu s dobrými mravy a hrubě poškozují jeho zájmy (zakázaná smluvní ujednání). To neplatí pro ujednání, která vymezují hlavní plnění stran, včetně ceny nebo odměny, pokud jsou formulována jednoznačně.
- §2. Pokud smluvní ujednání podle § 1 spotřebitele nezavazuje, jsou strany vázány smlouvou ve zbývajícím rozsahu.
- §3. Smluvní ujednání, na jejichž obsah neměl spotřebitel skutečný vliv, nejsou individuálně sjednána. Jedná se zejména o smluvní ujednání převzatá z obchodních podmínek navržených spotřebiteli protistranou.
- §4. Důkazní břemeno, že ujednání bylo individuálně sjednáno, nese osoba, která se ho dovolává.

Článek 405 občanského zákoníku

Kdo získal majetkový prospěch na úkor jiné osoby bez právního důvodu, je povinen vydat prospěch v naturáliích, a není-li to možné, nahradit jeho hodnotu.

Článek 410 občanského zákoníku

- §1. Ustanovení předchozích článků se použijí zejména na bezdůvodné plnění.
- §2. Plnění je bezdůvodné, jestliže ten, kdo je poskytl, nebyl vůbec povinen nebo nebyl povinen vůči osobě, které bylo poskytnuto, nebo jestliže odpadl důvod plnění nebo nebylo dosaženo účelu plnění, anebo jestliže právní jednání zavazující k plnění bylo neplatné a nenabývalo platnosti po poskytnutí plnění.

Článek 189 ustawy z 17 listopada 1964 roku Kodeks postępowania cywilnego (zákon ze dne 17. listopadu 1964 Občanský soudní řád (Dz.U. z roku 2021, položka 1805, dále jen „OSŘ“:

Žalobce se může domáhat, aby soud určil existenci či neexistenci právního vztahu nebo práva, má-li na tom právní zájem.

Článek 730¹ OSŘ:

§ 1. O poskytnutí zajištění může požádat kterákoli strana nebo další účastník řízení, pokud náležitě doloží svůj nárok a právní zájem na poskytnutí zajištění.

§ 2. Právní zájem na poskytnutí zajištění je dán, pokud neposkytnutí by znemožnilo nebo vážně ztížilo výkon soudního rozhodnutí vydaného ve věci nebo jinak znemožnilo nebo vážně ztížilo dosažení účelu řízení ve věci.

§ 2¹. Právní zájem na poskytnutí zajištění se považuje za opodstatněný, pokud je navrhovatelem žalobce, který uplatňuje nárok na zaplacení v rámci obchodní transakce ve smyslu [ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych (zákon ze dne 8. března 2013 o boji proti nadměrným prodlením v obchodních transakcích)], pokud hodnota transakce nepřesahuje sedmdesát pět tisíc [polských zlotých (PLN)] a požadovaná pohledávka nebyla uhrazena a uplynuly nejméně tři měsíce ode dne uplynutí její splatnosti.

§ 3. Při volbě způsobu zajištění přihlíží soud k zájmům stran nebo dalších účastníků řízení tak, aby byla zabezpečena náležitá právní ochrana oprávněného a aby povinný nebyl zatěžován nad míru nezbytnou.

Článek 731 OSŘ

Zajištění není určeno k uspokojení pohledávky, pokud zákon nestanoví jinak.

Článek 755 OSŘ

§ 1. Není-li předmětem zajištění peněžitá pohledávka, soud poskytne zajištění způsobem, který považuje za přiměřený okolnostem, přičemž nevyklučuje způsoby stanovené pro zajištění peněžitých pohledávek. Soud může zejména:

- 1) upravit práva a povinnosti stran nebo dalších účastníků řízení po dobu trvání řízení;

- 2) stanovit zákaz nakládání s věcmi nebo právy, kterých se řízení týká;
- 3) přerušit řízení o výkonu rozhodnutí nebo jiné řízení směřující k výkonu rozhodnutí;
- 4) upravit způsob péče o nezletilé děti a styk s nimi;
- 5) nařídit, aby bylo do katastru nemovitostí nebo do příslušného rejstříku zapsáno příslušné upozornění.

§ 2. V případech ochrany osobnostních práv lze zajištění v podobě zákazu zveřejnění poskytnout pouze tehdy, pokud tomu nebrání důležitý veřejný zájem. Při poskytnutí zajištění soud stanoví dobu trvání zákazu, která nesmí být delší než jeden rok. V průběhu řízení ve věci může oprávněný před uplynutím doby, na kterou byl zákaz zveřejnění nařízen, požádat o další zajištění; v takovém případě se použijí ustanovení první a druhé věty. Pokud oprávněný požádal o další zajištění, zákaz zveřejnění zůstává v platnosti až do pravomocného rozhodnutí o návrhu.

§ 2¹ Ustanovení článku 731 se nepoužije, pokud je zajištění nezbytné k odvrácení hrozící škody nebo jiných nepříznivých následků pro oprávněného.

§ 3. Soud doručí povinnému rozhodnutí vydané na neveřejném zasedání, v němž mu nařídí, aby provedl určitý úkon nebo se ho zdržel nebo aby nezasahoval do činnosti oprávněného. To se nevztahuje na příkazy, které nařizují dodání věci v držení povinného.

Stručné vylíčení skutkového stavu a průběhu řízení

- 1 YQ a RJ uzavřeli v roce 2008 s žalovanou společností Getin Noble Bank S.A. smlouvu o hypotečním úvěru indexovaném ve švýcarských francích (CHF) ve výši 643 395,63 PLN, podle níž se jistina úvěru přepočítávala na CHF podle nákupního kurzu stanoveného bankou, zatímco splátky – vypočtené v CHF – byly spláceny podle prodejního kurzu rovněž stanoveného bankou. Žalobcům byly poskytnuty informace o dopadu změn úrokových sazeb a směnných kurzů ve formě tabulky porovnávající splátky úvěru za předpokladu 20 % zvýšení částky úvěru a v případě 15,6 % zvýšení směnného kurzu (což odpovídalo rozdílu mezi nejvyšším a nejnižším směnným kurzem za poslední rok).
- 2 V žalobě se žalobci domáhali, aby výše uvedená smlouva byla prohlášena za neplatnou a aby jim byla přiznána částka 375 042,34 PLN spolu se zákonnými úroky z prodlení a vynaloženými náklady řízení. Podpůrně žalobci navrhovali, aby byly přepočítací klauzule prohlášeny za zneužívající a aby smlouva pokračovala i po odstranění těchto zneužívajících klauzulí. Dále podali návrh na poskytnutí zajištění nároku na určení neplatnosti smlouvy ve formě úpravy práv a povinností účastníků řízení po dobu trvání řízení pozastavením povinnosti platit splátky ze smlouvy o úvěru až do pravomocného skončení řízení a), zákazem žalované podat

výpověď smlouvy b) a zákazem žalované zveřejnit u Úřadu pro hospodářské informace informace o tom, že žalobci neplatí splátky půjčky, a to až do skončení řízení.

- 3 Žalovaná banka ve své žalobní odpovědi požadovala zamítnutí žaloby, vznesla formální námitky a popřela, že by smluvní ujednání měla zneužívající povahu. Předložila dokumenty, jež měly potvrdit legalitu těchto ujednání a zpochybnila postavení žalobců jako spotřebitelů. Dále tvrdila, že má nárok na vrácení celé vyplacené jistiny a na odměnu za použití tohoto kapitálu. Pokud jde o návrh na poskytnutí zajištění, žalovaná uvedla, že nárok žalobců není opodstatněný a je promlčený.
- 4 Proti usnesení Sądu Okręgowego w Warszawie (Krajský soud ve Varšavě jednající jako soud prvního stupně), kterým byl výše uvedený návrh zamítnut, podali žalobci odvolání, v němž požadovali, aby bylo návrhu vyhověno v plném rozsahu.

Hlavní argumenty účastníků řízení v původním řízení

- 5 V prvním stupni žalobci tvrdili, že smlouva o úvěru obsahuje zakázaná ujednání o indexaci částky úvěru na cizí měnu a že požadovaná částka je součtem plateb provedených žalobci, což představuje neoprávněný prospěch získaný žalovanou. Ve svém odvolání proti usnesení soudu prvního stupně tvrdili, že mají právní zájem na poskytnutí zajištění, neboť každá splátka zvyšuje částku, kterou jim má žalovaná banka vrátit. Pokud jde o návrh na poskytnutí zajištění, žalovaná uvedla, že nárok žalobců není opodstatněný a je promlčený. Předložila také dokumenty, které měly potvrdit její dobrou finanční situaci.

Stručné odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 6 Pokud jde o zodpovězení předběžné otázky, předkládající soud s ohledem na vnitrostátní právo zastává názor, že důsledkem zahrnutí zakázaných smluvních ujednání, která na spotřebitele mimo jiné uvalují kurzové riziko, je, že smlouva jako celek nemůže pokračovat, a je tudíž neplatná (článek 385¹ občanského zákoníku), a že každá ze stran neplatné smlouvy je oprávněna požadovat vrácení poskytnutých plnění (článek 410 občanského zákoníku).
- 7 Původní řízení probíhá v rámci zajišťovacího řízení, v němž soud rozhoduje o zajišťovacích opatřeních na základě opodstatněnosti tvrzení stran. Předkládající soud shledal opodstatněným, že některá ujednání smlouvy, kterou uzavřeli žalobci jako spotřebitelé, jsou zneužívající, neboť na spotřebitele uvalují kurzové riziko a umožňují bance utvářet kurzové rozpětí podle svého uvážení (jsou podobná ujednáním smlouvy posuzované ve věci C-260/18), že žalobci při plnění smlouvy zaplatili žalované bance přibližně 59 % z výše poskytnutého úvěru a že dodatky ke smlouvě, které strany uzavřely, neobnovily účinnost zneužívajících ujednání.

- 8 Článek 385¹ OSŘ v rozsahu, v němž provádí směrnici 93/13 do polského práva, musí být vykládán tak, aby bylo zajištěno co nejúčinnější dosažení cílů této směrnice. Jak už uvedl Soudní dvůr, čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že smluvní ujednání, které je prohlášeno za zneužívající, musí být v zásadě považováno za ujednání, které nikdy neexistovalo, takže nemůže mít účinky vůči spotřebiteli. Důsledkem soudního rozhodnutí o zneužívající povaze takového ujednání musí být v zásadě obnovení právní a faktické situace spotřebitele, ve které by se nacházel, kdyby uvedené ujednání nebylo sjednáno. Povinnost vnitrostátního soudu nepoužít zneužívající smluvní ujednání, které ukládá uhrazení částek, jež se ukázaly jako bezdůvodné, s sebou v zásadě nese odpovídající restituční účinek vztahující se k těmto částkám (viz rozsudek ze dne 21. prosince 2016, Francisco Gutiérrez Naranjo, C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, body 61, 62). Povinnost prounijního výkladu se vztahuje i na vnitrostátní procesní předpisy (viz rozsudek ze dne 14. června 2012, Banco Español de Crédito SA, C-618/10, EU:C:2012:349, body 53-57).
- 9 Soudní dvůr se opakovaně obecně vyjádřil k potřebě, aby vnitrostátní soudy mohly nařídit předběžná opatření, aby byla zajištěna plná účinnost soudních rozhodnutí na ochranu dovolávaných práv vyplývajících z unijního práva (viz rozsudek ze dne 19. června 1990, Factortame, C-213/89, EU:C: 1990:257, bod 21; rozsudek ze dne 11. ledna 2001, Siples, C-226/99, EU:C:2001:14, bod 19; rozsudek ze dne 13. března 2007, Unibet, C-432/05, bod 67). Na základě směrnice 93/13 se Soudní dvůr již vyslovil k nutnosti předběžného opatření, zejména pokud je prováděna exekuce na nemovitost, ve které má spotřebitel bydliště (rozsudek ze dne 10. září 2014, Kušionová C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 66; rozsudek ze dne 14. března 2013, Aziz, C- 415/11, EU:C:2013:164, bod 59).
- 10 Nicméně předběžná opatření jsou nezbytná nejen pro pozastavení výkonu rozhodnutí vůči spotřebitelům, ale také v případech, kdy spotřebitelé podávají žalobu na neplatnost určitých smluvních ujednání (viz usnesení ze dne 26. října 2016, Ismael Fernandez Oliva, spojené věci C-568/14 až C-570/14, EU:C:2016:828). Soudní dvůr rovněž uvedl, že vnitrostátní právní úprava, která brání soudu přerušit řízení o výkonu rozhodnutí do doby, než budou přezkoumána tvrzení spotřebitele o zneužívající povaze smlouvy, je neslučitelná s ustanoveními výše uvedené směrnice (viz rozsudek ze dne 26. června 2019, Kuhar, C-407/18, EU:C:1990:257).
- 11 Článek 7 odst. 1 směrnice 93/13 tak ukládá vnitrostátnímu soudu povinnost nařídit vhodné předběžné opatření, a to i bez návrhu, pokud je nařízení takového opatření nezbytné k zajištění plné účinnosti budoucího rozhodnutí o zneužívajících smluvních ujednáních.
- 12 Vnitrostátní judikatura však návrhům spotřebitelů na takové zajišťovací opatření vyhovuje jen zřídka. Některé vnitrostátní soudy zastávají názor, že určovací žaloba (článek 189 OSŘ) není vykonatelná formou exekuce a jejím účelem je pouze úředně potvrdit zneužívající povahu smluvních ujednání nebo jejich neplatnost. Takový výklad podle všeho opomíjí otázku restitučního účinku

zneužívajícího smluvního ujednání. Jiný postoj vychází z článku 731 OSŘ, podle něhož zajištění nesmí směřovat k uspokojení pohledávky. Třetí názor se týká právního zájmu spotřebitele na poskytnutí zajištění (čl. 730¹ odst. 2 OSŘ) a nadměrného zatížení dlužníka (žalovaného) (čl. 730¹ odst. 3 OSŘ). I když se uznává, že obě strany neplatné smlouvy o úvěru mají nárok na vrácení bezdůvodného plnění, některá judikatura poukazuje na to, že i spotřebitel je v zásadě povinen vrátit použitý kapitál.

- 13 Vzhledem k tomu, že smlouva o úvěru byla zrušena již v předcházející fázi řízení, je třeba přijmout vhodná předběžná opatření (jako je pozastavení povinnosti platit splátky jistiny a úroků vyplývající z této smlouvy po dobu trvání řízení), aby byla zajištěna plná účinnost budoucího rozsudku. V opačném případě by byl ohrožen restituční účinek, a tím i účinnost směrnice 93/13. Ve většině případů spotřebitelé pokračují v placení splátek požadovaných bankou, když podají proti bance občanskoprávní žalobu na určení neplatnosti smlouvy o úvěru a na přiznání odpovídajících částek na vypořádání takové neplatné smlouvy. Vzhledem k tomu je nutné konsolidovat (zmrazit) právní a skutkový stav stran již na začátku takového soudního řízení, neboť pokračující placení splátek spotřebiteli způsobí, že rozhodnutí, které bude vydáno na konci řízení, nebude účinné. V opačném případě by žalobci (spotřebitelé) museli každý měsíc (po každé splátce) rozšiřovat svůj nárok, což by bylo velmi zatěžující a vedlo by to k prodloužení řízení.
- 14 Taková situace by postihovala spíše spotřebitele než obchodníka, což by podle soudu prvního stupně narušilo účinnost čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13. Rovněž by se tím plně neobnovila skutečná rovnováha mezi právy a povinnostmi stran, neboť by to byl spotřebitel (a nikoli podnikatel), kdo by musel pro uplatnění svých práv investovat další finanční a časové prostředky zahájením dalšího soudního řízení.
- 15 Odvolací soud má za to, že čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 s ohledem na zásadu efektivity a požadavek spravedlivé rovnováhy mezi právy a povinnostmi stran vyžadují, aby v takovém případě, kdy spotřebitel zahájí řízení proti obchodníkovi (bance), jehož účelem je určit zneužívající povahu ujednání obsažených ve smlouvě o úvěru, a v důsledku toho prohlásit smlouvu za neplatnou, a požadovat vrácení částek zaplacených spotřebitelem na základě neplatné smlouvy (restituce), vnitrostátní soud přijal všechna nezbytná opatření (včetně předběžných opatření), aby toto řízení s konečnou platností vyřešilo právní situaci mezi spotřebitelem a podnikatelem. Účelem takového řízení by mělo být vyvození všech právních důsledků, které směrnice 93/13 spojuje se zjištěním, že smluvní ujednání je zneužívající, včetně úplných a konečných restitučních důsledků – aniž by spotřebitel musel zahájit další řízení.
- 16 Podle názoru odvolacího soudu by takové předběžné opatření mělo konsolidovat právní a faktický stav účastníků řízení, který existoval v době zahájení řízení, zejména tím, že po dobu trvání řízení bude pozastavena povinnost splácet jistinu a úroky podle smlouvy o úvěru obsahující zneužívající smluvní ujednání.

- 17 Vzhledem k výše uvedenému Sąd Okręgowy w Warszawie (Krajský soud ve Varšavě) navrhuje, aby odpověď na takto položenou otázku zněla, že výklad vnitrostátní právní úpravy a vnitrostátní judikatury nemůže ve věcech, jako je věc v původním řízení, umožnit vnitrostátnímu soudu, aby nepřihlédl k návrhu spotřebitele na předběžné opatření v podobě pozastavení plnění smlouvy.

PRACOVNÍ DOKUMENT